

Monumentnummer*: 516733

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 11 september 2000
Kadaster deel/nr 82878/158

Woonplaats* Arnhem
Gemeente* Arnhem
Provincie* Gelderland

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Arnhem	P			6848
Arnhem	P			6849
Arnhem	P			6850

Omschrijving**

Omschrijving

POORTGEBOUW, RINGMUUR en BERGPLAATSEN.

Het POORTGEBOUW bestaat uit een muur met een dubbele houten poort geflankeerd door twee vierkante taps toelopende torens van drie bouwlagen, die zijn voorzien van een uitkragende bekroning met kantelen.

Het nagenoeg symmetrisch ingedeelde poortgebouw bestaat uit roodbruine baksteen in kruisverband gemetseld, op een plint van gebouchardeerde hardstenen blokken. De vloeren van de eerste en de tweede verdieping worden in het metselwerk aangegeven d.m.v. een hardstenen band. De hoeken van de torens zijn tot de tweede hardstenen band uitgevoerd in staande blokken hardsteen afgewisseld met een smal liggend blok, alle voorzien van een kraalrand. Halverwege de tweede verdieping kraagt het metselwerk uit ondersteund door een hardstenen band met een boogstelling, die rust op geprofileerde hardstenen consoles. Tot aan de uitkraging lopen de torens taps toe. Boven de uitkraging is het metselwerk loodrecht uitgevoerd. De torens worden beëindigd door een geprofileerde hardstenen lijst, waarop gemetselde kantelen met hardstenen ezelsruggen zijn geplaatst.

In de linker toren bevindt zich op de begane grond een venster en in de rechter toren een deur, beide met hardstenen omlijsting en segmentboog. De boogtrommels bevatten baksteen. Het venster is voorzien van twee ramen en traliewerk, de houten deur is voorzien van smeedijzeren beslag en een klopper. De torens zijn voor het overige op dezelfde manier uitgevoerd. Op de eerste verdieping

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

bevinden zich twee spievensters, in de vorm van schietsleuven, met een hardstenen omlijsting. Op de tweede verdieping bevinden zich onder de uitkraging drie schietgaten, ronde hardstenen blokken met een gat erin. Boven de uitkraging geven drie smeedijzeren ankers het niveau van het platte dak aan.

In de rechter zijgevel van de linker toren bevindt zich een spievenster in de vorm van een schietsleuf, terwijl de tegenoverliggende linker zijgevel van de rechter toren een venster bevat, beide met hardstenen omlijsting. Het terugliggende middengedeelte bezit eveneens een plint van gebouchardeerde hardstenen blokken. De dagkanten van de poort zijn enigszins wijkend opgetrokken en uitgevoerd in staande blokken hardsteen, afgewisseld met smalle liggende blokken, alle voorzien van een kraalrand. In de poortopening staan twee hardstenen schamppalen. Op het niveau van de vloer van de eerste verdieping van de torens bevindt zich een halfronde hardstenen waterlijst. Hierboven begint de rondboogvormige afsluiting van de poort. De rondboog is voorzien van een omlijsting van geprofileerde hardstenen blokken, die in de dagkant is voorzien van een kraalrand en op het metselwerk een spitsboog beschrijven (Florentijnse boog).

In de doorgang is ter hoogte van de waterlijst een eikehouten ligger geplaatst. De zo gevormde halfronde opening wordt afgesloten door een raster van houten delen, dat in vorm een valhek suggereert. De recht gesloten opening bevat een later gewijzigde dubbele houten deur.

Het terugliggende gedeelte wordt afgesloten door een hardstenen lijst, waarboven zich kantelen met hardstenen ezelsruggen bevinden. De rand met kantelen wordt in het midden onderbroken door een op de hardstenen lijst rustende, 1,94m hoge wapenstein met het (oorspronkelijk gepolychromeerde) wapen van het Koninkrijk der Nederlanden.

Tegen de linker en de rechter kant van het poortgebouw sluit de ringmuur aan op het blind uitgevoerde metselwerk. De detaillering is voor het overige gelijk aan die van de voorzijde.

De achterzijde van het poortgebouw, aan de binnenzijde van het gevangeniscomplex is in grote lijnen gelijk aan de voorzijde. Hier bevindt zich echter op de begane grond in beide torens een deur, waarvan de omlijsting op dezelfde wijze is uitgevoerd als aan de voorzijde. Op de eerste verdieping bevinden zich twee door een hardstenen latei en segmentboog gekoppelde vensters met hardstenen onderdorpels. De boogtrommels zijn gevuld met baksteen. Beide torens bezitten in de zijgevels aan de poortzijde op de begane grond een venster met hardstenen omlijsting en segmentboog en bakstenen boogtrommel. De poort in de middenpartij bezit aan deze kant geen hardstenen omlijsting, enkel de boog is voorzien van een spitsboogvormige profiellijst. Voor het overige is de detaillering gelijk aan die van de voorzijde.

De RINGMUUR, die rond de voorhof aansluit op het poortgebouw, is deels gewijzigd en vernieuwd. De gemiddeld ca. 3,50m hoog en bestaat uit roodbruine baksteen, sommige delen gemetseld in kruisverband (voornamelijk oost- en zuidzijde) en andere delen in halfsteens verband (voornamelijk noord- en westzijde). Vanwege het geaccidenteerde terrein verspringt de muur op getrapte wijze in hoogte. De muur is afgewerkt met dekstenen van portlandcement. Aan de zuidzijde is de muur voorzien van een plint van ruw behakte keien.

Aan weerszijden van het administratiegebouw bevindt zich een segmentboogvormig afgesloten doorgang met dubbele houten poortdeuren, die toegang geven tot het gevangenisterrein.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

De voormalige BERGPLAATSEN (vroeger: magazijnen, lijkenhuis, koetshuis, nu: voorportier, wachtruimte, opslag, werkplaats) zijn aan de noord- en zuidzijde tegen de ringmuur gebouwd en bestaan uit één bouwlaag met plat dak. De gevel aan de noordzijde bezit twee deuren en twee ramen, de gevel aan de zuidzijde drie deuren. Deur- en vensteropeningen zijn segmentboogvormig afgesloten en voorzien van deels gewijzigde deuren en ramen met gedeelde segmentboogvormige bovenlichten.

Waardering

POORTGEBOUW, RINGMUUR en BERGPLAATSEN uit 1882-1886 van J.F. Metzelaar.

- Van architectuurhistorische waarde als goed en gaaf voorbeeld van een poortgebouw in neorenaissance-stijl met hoogwaardige esthetische kwaliteiten zoals de bijzondere vorm en de rijke natuurstenen ornamentiek.

- Van stedenbouwkundige waarde als onderdeel van een gevangeniscomplex in neorenaissance-stijl. Het is van stedenbouwkundig belang vanwege de afmeting, de ligging en de verschijningsvorm, waardoor het een zeer bepalend element is aan de Wilhelminastraat en in de wijk Lombok.

- Van cultuurhistorische waarde vanwege de bestemming en de imponerende verschijningsvorm (torens met kantelen, schietsleuven, toegangspoort met valhek) die een bijzondere uitdrukking zijn van een culturele ontwikkeling n.l. het idee dat gevangenen de macht van het gezag moeten uitdrukken en de burgers en gevangenen angst en ontzag moeten inboezemen.

Hoofdcategorie

Bestuursgebouwen, rechtsgebouwen en overheidsgebouwen

Subcategorie

Gerechtsgebouw(E)

Functie

Gevangeniscomplex

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument